

Bibcort

Butlletí de recursos en línia per a conèixer la nostra història i literatura
Julio-agost 2020/7

EL TURISME A MALLORCA: UN DEBAT OBERT

Imatge de Juanjo Tugores a Pixabay

EL TURISME A MALLORCA: un debat obert

DOCUMENTALS

Overbooking

Postals i Memòria

Tourism And The Truth

Tot Inclòs. Danys i conseqüències del turisme a les nostres illes

PEL·LÍCULA

Pullman

ANUNCI DE RÀDIO

La Brújula a Palma

LLIBRES

39° a l'ombra. Antònia Vicens

Andrea Víctrix. Llorenç Villalonga

Els carnissers. Guillem Frontera

L'adolescent de Sal. Biel Mesquida

Temporada alta. Nadal Suau

Magaluf, més enllà del mite. Tomeu Canyelles i Gabriel Vives

CÒMIC

Història del turisme a les Illes Balears de Felip Hernández i Pere Joan

VIURE DEL TURISME EN TEMPS DE PANDÈMIA

Reportatge: Hidrogel, sol i platja

Pla Estratègic de Turisme 2020-2023

Introducció

En els seus inicis, el turisme va ser fonamental per al desenvolupament econòmic d'Espanya, al qual va contribuir amb l'entrada de divises, la creació de llocs de treball i les transformacions significatives en la nostra forma de vida.

Avui, el model de turisme de masses cada vegada es veu més qüestionat –a Mallorca, però també a escala global– no tan sols per les associacions ecologistes sinó també per alguns sectors empresarials, comunitats de veïns i ciutadans, per les conseqüències que ha tingut –i segueix tenint– sobre el benestar, la qualitat de vida o l'economia de la població resident i de l'entorn. Sembla que arribam, de forma inquietant, a un cert final de cicle.

A les illes Balears han nascut les principals cadenes hoteleres espanyoles, que des d'aquí s'han expandit internacionalment. Malgrat els beneficis econòmics que ha generat el sector, el turisme ha produït, principalment a Mallorca i Eivissa, uns efectes negatius de gran repercussió: contaminació de les reserves naturals, amuntegament hoteler, desplaçament de la població local, pressió demogràfica i urbanística, destrucció del paisatge, consum d'energia i aigua, generació de residus, circulació constant d'avions i de creuers, invasió i espoli de l'espai públic i privat, etc. Efectes, tots ells, que fa temps que són insostenibles.

Aquest fenomen ha obert un debat sobre quin tipus de societat s'està construint a Mallorca i sobre la permanència del fenomen de turistització costi el que costi. Mentre ha augmentat progressivament el nombre de visitants a Mallorca (fins als 12 milions de 2018), l'illa ha descendit del primer al setè lloc nacional en renda per càpita i encapçala les llistes a Espanya de fracàs escolar.

DOCUMENTAL: OVERBOOKING

Dirigit per Àlex Dioscórides, guió d'Ernest Riera, Luis Ansorena i Joe Holles. Producció de mallorcadocs. Any: 2005. Duració: 70 minuts

Overbooking planteja un debat sobre els excessos del turisme profunditzant en la imparable massificació de l'illa que ha arribat a condicionar la vida diària dels seus habitants amb pèrdua de qualitat de vida. Els mallorquins fa temps que renuncien a anar a platges, viuen la saturació per mar, terra i aire en temporada alta, i viuen situacions insòlites i conflictes com a residents. Overbooking mostra la necessitat de pensar fins a on va un planeta de mentalitat curterministai capritxosa amb més de 45 entrevistes que inclouen declaracions de residents, polítics, professors d'universitat, viatgers, representants de la patronal o treballadors actuals i històrics del sector.

<https://acortar.link/ZgcUb>

DOCUMENTAL: POSTCARDS I MEMÒRIES. SOL I TURISME A MALLORCA

Guió i direcció Cesc Mulet i Pablo Bujosa, Producció de La Perifèrica Produccions, Alè Produccions i el Fons d'Arxiu de Casa Planas. Rodada a Mallorca i Cardona (Catalunya). Any: 2017. Duració: 53 min 33 seg

Un documental sobre el turisme en els anys 60-80 a les illes Balears i dedicat al fotògraf que ho va recollir i fotografiar, Josep Planas Montanyà (Cardona, 1924 - Palma, 2016). Planas, considerat com l'introducció de la postal i de la fotografia aèria a l'illa, mantingué sis dècades d'activitat ininterrompuda entre 1947 i 2002. *Postcards i memòries* ens parla de l'oci i la diversió, de l'amor i el paisatge, de la memòria, del poder de la imatge i, en definitiva, sobre el turisme fent un homenatge a una illa que ja no existeix.

<https://acortar.link/J7xKf>

DOCUMENTAL: *TOURISM AND THE TRUTH*

Direcció de Stacey Dooley. Producció de la BBC. Any: 2013. Duració: 56 min 43 seg.

Tourism and the truth forma part del grup de tres documentals sobre com afecta negativament el turisme en diferents destinacions: Tailàndia, Kenya i Magaluf. Presenta un estil periodístic amb un format una mica sensacionalista en el qual la periodista apareix com a protagonista del documental. Magaluf és un dels llocs predilectes dels joves britànics que acudeixen en massa a aquest “paradís” del desenfrenament, on la periodista va acudir per a viure en carn pròpia la temporada, deixant-nos un valuós testimoniatge d’una de les cares ocultades de la història d’èxit del turisme a Mallorca.

L’Ajuntament de Calvià va presentar una queixa formal a la BBC i els empresaris es varen queixar també de la “mala imatge” que es transmetia al documental.

<https://acortar.link/mp7XM>

EL TURISME
DESTRUEIX LA CIUTAT

DOCUMENTAL: TOT INCLÒS: DANYS I CONSEQÜÈNCIES DEL TURISME A LES NOSTRES ILLES

Producció de Totinclòs. Any: 2018. Duració: 1 hora 5 min. Subtitulat en català, castellà i nou llengües més.

Aquest documental es va finançar amb donacions de particulars i aportacions de col·lectius. La turistització és qüestionada per part d'una societat que percep el problema de saturació, massificació, precarització i l'explotació del territori, per la qual cosa insten la classe política a replantejar el model de "monocultiu turístic intensiu".

Posa en qüestió els beneficis del turisme i parla de turisme sostenible, del lloguer vacacional, de platges saturades i de falta d'accés a l'habitatge. Una mirada rigorosa i severa als efectes que ha tingut el turisme de masses sobre les Balears a partir de testimonis de persones que coneixen tan bé el tema com Joan Buades, Ivan Murray i Celestí Alomar, amb profusió d'imatges, xifres, gràfics, testimonis i comparatives.

<https://acortar.link/IJcAM>

PEL·LÍCULA: **PULLMAN**

Direcció de Toni Bestard, guió de Toni Bestard i Arturo Ruiz. Actors principals: Alba Bonnín i Keba Diedhou. Una producció independent de Singular Audiovisual, Toni Bestard PC. Any: 2019. Duració: 70 min.

Pel·lícula de ficció filmada amb càmera en mà i amb diverses escenes gravades amb mòbil. Conta la història de dos nins, Daren, d'una família d'immigrants africans, i Nadia, d'una família d'Europa de l'est que viuen als apartaments Pullman de Palma. El primer dia de les vacances d'estiu, els camins dels nins es creuaran i viuran una aventura d'iniciació en un entorn deteriorat on viuen famílies treballadores del sector turístic. És un viatge a la infància, un viatge d'iniciació cap a un futur incert, tal com ha explicat el director mallorquí Toni Bestard.

DISPONIBLE A FILMIN
<https://acortar.link/SYUdR>

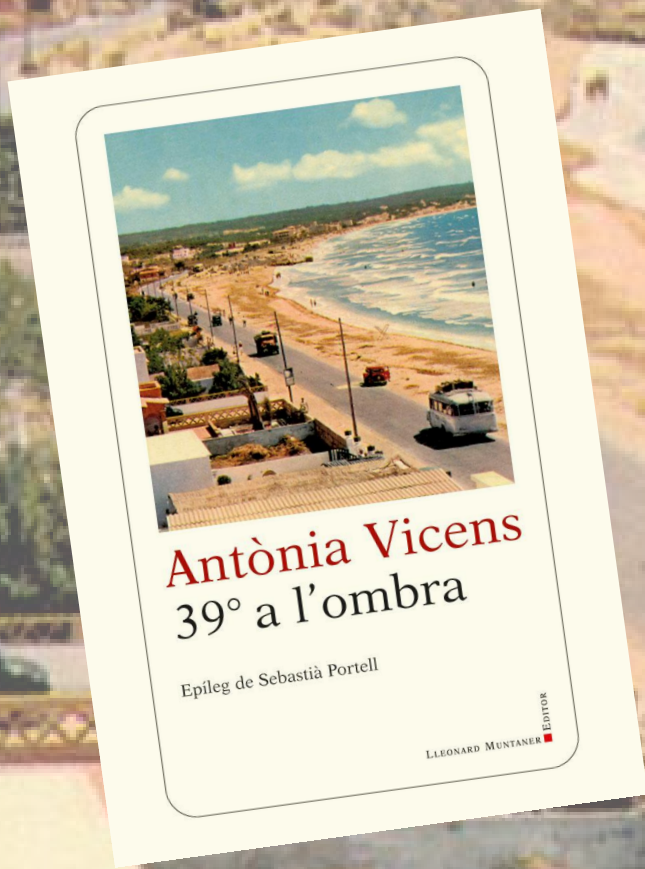
ANUNCI DE RÀDIO

Programa *La Brújula* de Fernando Onega. Any:2019. Duració: 3 min 24 seg

Amb motiu de la visita del programa de ràdio *La Brújula* a la ciutat de Palma, Fernando Onega va dirigir la seva carta habitual a l'illa de Mallorca amb aquest anunci de promoció turística.

<https://acortar.link/F4Iv7>

LLIBRE: 39° A L'OMBRA

39° a l'ombra. Antònia Vicens. Palma, Leonard Muntaner, 2019

Un debat sobre turisme i sobre gènere, però sobretot el qüestionament de les relacions de poder i de totes les corrupcions, perversions i injustícies que aquestes han suposat al llarg del temps.

<https://acortar.link/NR39Z>

Guillem
Frontera

Els carnissers

Amb un postfeci de Nanda Ramon

Club
Editor
Jove

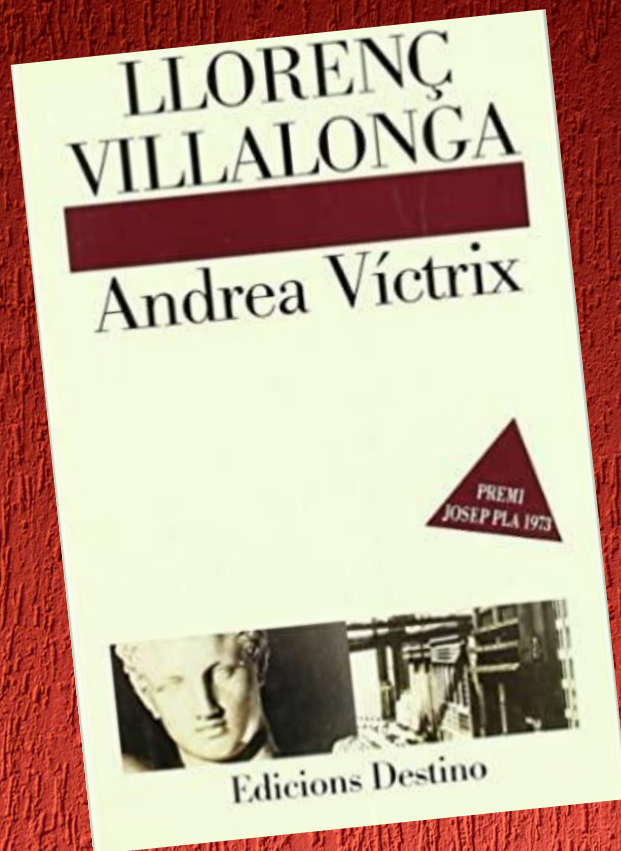
LLIBRE: ELS CARNISSERS

***Els carnissers.* Guillem Frontera. Barcelona, Club editor, 1969.**

En aquesta novel·la, guanyadora del Premi Ciutat de Palma el 1968, Frontera exposa a través de dos dels seus personatges, Miquel i Coloma, la important transformació que suposà a Mallorca l'èxit en els negocis turístics de tal forma que inclús va permetre al matrimoni comprar la possessió on havien fet feina de joves.

<https://acortar.link/NR39Z>

Anar al
Catàleg de
l'Ajuntament de Palma
i al Catàleg Bibliogràfic
de les Illes Balears
CABIB

LLIBRE: ANDREA VÍCTRIX

***Andrea Víctrix*. Llorenç Villalonga. Barcelona, Destino, 1997.**

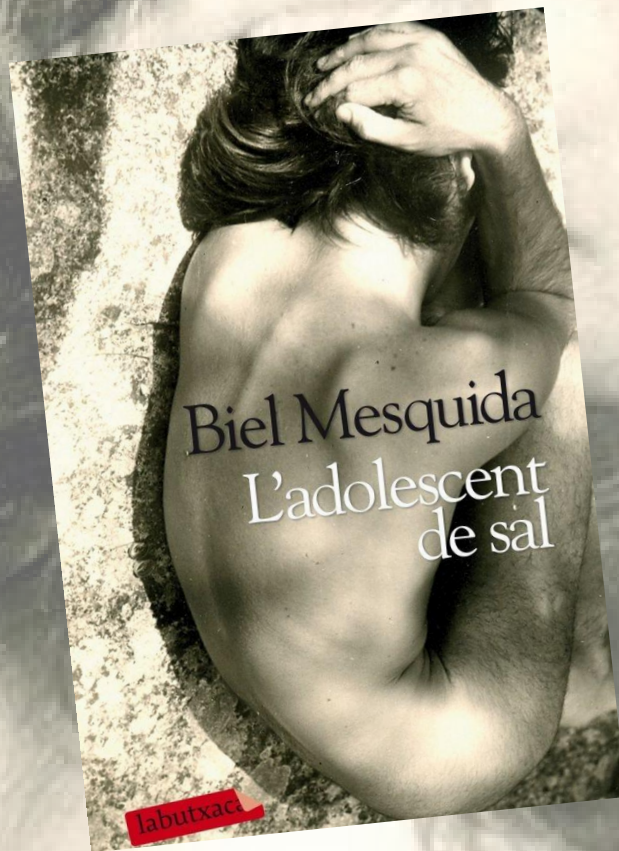
Es tracta d'un dels texts de Villalonga menys coneguts, guanyador del premi Josep Pla el 1973. Mostra la nostàlgia de Villalonga envers la Mallorca premoderna i aristocràtica, la d'abans del desastre turístic.

A *Andrea Víctrix*, el narrador queda congelat l'any 1975 i es desperta el 2050 i anhela retornar a un món que ja s'havia perdut del tot.

<https://acortar.link/NR39Z>

Anar al
Catàleg de
l'Ajuntament de Palma
i al Catàleg Bibliogràfic
de les Illes Balears
CABIB

LLIBRE: ADOLESCENT DE SAL

***Adolescent de Sal.* Biel Mesquida. Barcelona, Empúries, 1990.**

Mesquida fa una crítica del tradicionalisme, la religiositat conservadora i la hipocresia moral mitjançant la figura de la mare. Mostra la sobrevaloració del poder dels diners, l'especulació turística i l'explotació dels treballadors de l'hostaleria a través de la figura paternal.

Una de les obres literàries locals que tracten el trastocament social i cultural que el turisme creà en una societat tradicional, conservadora i encara molt arrelada en la cultura agrària.

<https://acortar.link/NR39Z>

Anar al
Catàleg de
l'Ajuntament de Palma
i al Catàleg Bibliogràfic
de les Illes Balears
CABIB

LLIBRE: TEMPORADA ALTA

Temporada alta. Nadal Suau. Palma, Sloper, 2019

Nadal reflexiona sobre la transformació de Mallorca, una petita illa turística visitada cada any per setze milions de persones que ha vist anul·lats els seus trets més o menys particulars en favor de la rendibilitat. I sobretot parla de Palma, a la qual el turisme ha convertit en un punt destacat del mapa econòmic mundial al mateix nivell que altres capitals, amb tots els avantatges i conseqüències.

<https://acortar.link/NR39Z>

Anar al
Catàleg de
l'Ajuntament de Palma
i al Catàleg Bibliogràfic
de les Illes Balears
CABIB

LLIBRE: MAGALUF, MÉS ENLLÀ DEL MITE

Magaluf, més enllà del mite. Tomeu Canyelles i Gabriel Vives. Palma, Leonard Muntaner, 2020. alta. Nadal Suau. Palma, Sloper, 2019

Canyelles i Vives generen una reflexió crítica des d'una perspectiva històrica àmpliament documentada sobre el model turístic de sol i platja a partir del cas de Magaluf, esdevinguda, una marca coneguda arreu del món, un llibre també sobre el sensacionalisme informatiu.

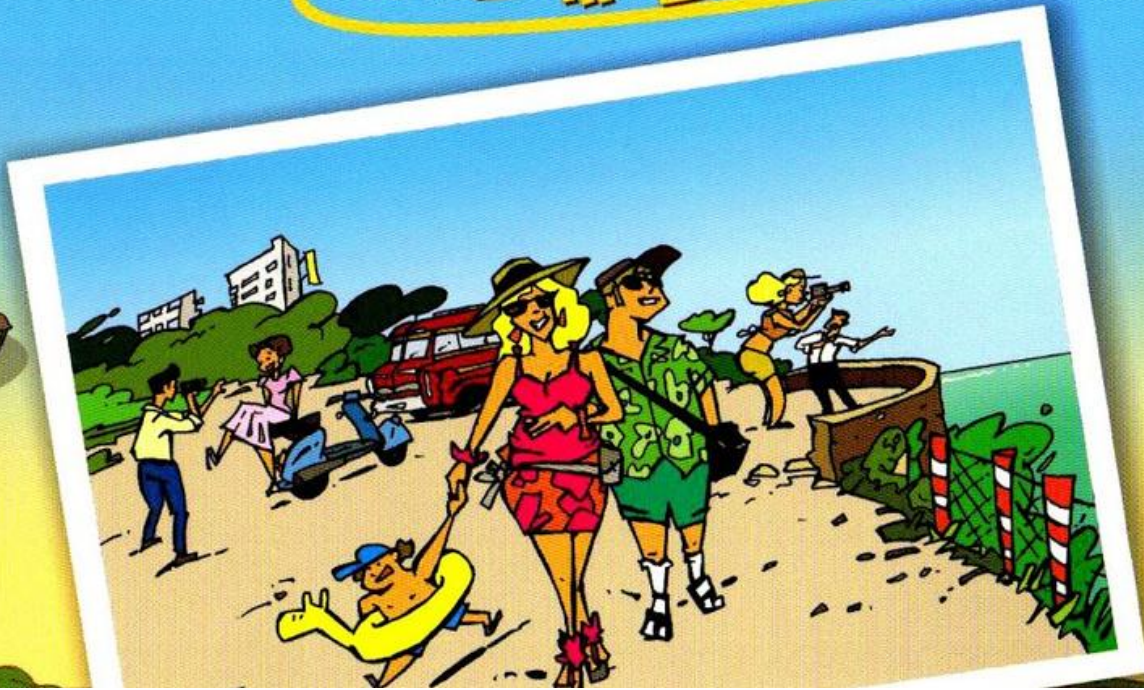
Una de les obres literàries locals que tracten el trastocament social i cultural que el turisme creà en una societat tradicional, conservadora i encara molt arrelada en la cultura agrària.

<https://acortar.link/NR39Z>

Anar al
Catàleg de
l'Ajuntament de Palma
i al Catàleg Bibliogràfic
de les Illes Balears
CABIB

Història del Turisme a les Illes Balears

CÒMIC: HISTÒRIA DEL TURISME A LES ILLES BALEARS

Història del turisme a les Illes Balears. Guió de Felip Hernández i Pere Joan; il·lustracions de Pere Joan. Palma, Inrevés, 2009. Còmic.

Aquest còmic explica la introducció i l'evolució històrica del turisme com a activitat econòmica a les Illes Balears, un viatge en el temps que comporta el pas d'una societat rural i pagesa a la modernitat.

<https://acortar.link/NR39Z>

Anar al
Catàleg de
l'Ajuntament de Palma
i al Catàleg Bibliogràfic
de les Illes Balears

CABIB

REPORTATGE: *HIDROGEL, SOL I PLATJA*

Programa Zoom, cap. 135. 13 juny 2020.

Platges desertes, aeroports buits i hotels tancats han marcat els primers mesos de sol a les Balears. La temporada turística no arranca i la incertesa s'apodera d'un sector que apuntala l'economia illenca, tan dependent de l'arribada de turistes, ara bloquejada pel covid-19. Serà una temporada perduda o encara hi ha esperança per, si no guanyar, almanco salvar ocupació i inversions? Són les Balears el destí segur que reclamen els mercats emissors?

<https://acortar.link/SQ325>

PLA ESTRATÈGIC DE TURISME 2020-2023. CONSELL DE MALLORCA

A causa de l'enfonsament del turisme pel covid a les Balears, el Consell de Mallorca, a través de la fundació Mallorca Turisme, ha dissenyat el Pla estratègic 2020-2023, full de ruta per al present i el futur del turisme a l'illa.

<https://fundaciomallorcaturisme.net/es/plan-de-acciones/>

HEU QUEDAT AMB GANES DE SABER-NE MÉS?

Aquí teniu una guia de recursos on podreu trobar més informació sobre alguns dels temes tractats al butlletí.

- Aroca, Manuela. *Sindicatos y turismo de masas en las Baleares: del franquismo a la democracia*. Palma, Documenta balear, 2018.

- Cañada, Ernest; Murray, Ivan. *Turistificación global: perspectivas críticas en turismo*. Barcelona, Icaria, 2019.

- *Ciutat de vacances*. Catàleg del projecte artístic. Comissària: Nekane Aramburu. Palma, Es Baluard Museu d'Art Modern i Contemporani, 2018.

- *Ecologia Política*. Revista, núm. 52. Especial Turisme. <https://www.ecologiapolitica.info/?p=6670>

- Manera, Carles; Navinés, Ferran. *La indústria invisible, 1950-2016: El desenvolupament del turisme a l'economia balear*. Palma, Lleonard Muntaner, 2018.

- Matas, Margalida. *Memòries d'un autocar de turisme*. Palma, Lleonard Muntaner, 2015.

ESTADÍSTIQUES

- Alba sud: investigació y comunicació para el desarrollo. Dossier: Baleares: el turismo a debate. <http://www.albasud.org/dossier/es/9/baleares-el-turismo-a-debate>

- Conselleria de Model Econòmic, Turisme i Treball. Govern Balear. El turisme en dades. Informe març de 2020. http://www.caib.es/sites/estadistiquesdelturisme/ca/nota_conjuntura_turistica-36521/

- Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTQT). Dades turístiques 2020. <https://ibestat.caib.es/ibestat/estadistiques/economia/turisme/0b70b294-81e0-413a-b7b2-3cc3a33593a8>

- Agència d'Estratègia Turística de les Illes Balears. Govern Balear. Estadístiques de Turisme. 2020. <http://www.caib.es/sites/estadistiquesdelturisme/es/inicio-23165/?campa=yes>

Biblioteca de Cort

#somlocalssomuniversals

#palmacultura

#bibliopama

#bibcort